

CCOO

Publicació dels serveis lingüístics de CCOO de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià

la teranyina

núm.

setembre 1999

4

contingut

Pàg. 2 L'aranès: una llengua de futur

Pàg. 3 Jornades de Castelló

Pàg. 4 Er aranés

Pàg. 6 Entrevista a Antonio Busquet

Pàg. 7 Estafa

intro

El futur d'una llengua minoritzada no s'assegura només amb referències constants a la història, ni amb la recreació del passat preindustrial a través del folklore o la cultura popular, sinó també amb la incorporació d'aquesta llengua al progrés, als canvis tecnològics que fan avançar constantment la societat. Avui, a la vida diària, es parla molt més de teclats o de telèfons mòbils que no de culleres de fusta o clemàstecs.

Dediquem en bona part aquest número de La Teranyina a la situació de l'aranès, ara que s'ha signat un acord de col·laboració entre el Consell General de la Vall d'Aran i la Comissió Obrera Nacional de Catalunya, i que CCOO ha publicat el *Lexic de relacions laboraus*, un vocabulari aranès-català-castellà que esperem que sigui útil per fomentar el coneixement i l'ús de l'aranès en el món del treball. El coordinador de l'Oficina de Foment i Ensenyament de l'Aranès del Consell General de la Vall d'Aran ens ofereix en l'article central un apunt de la història i l'estat actual de l'aranès; a l'entrevista, el responsable de la Unió Comarcal de CCOO de la Vall d'Aran exposa el seu punt de vista com a treballador i dirigent sindical sobre la recuperació de l'aranès. Finalment, el coordinador del Servei Lingüístic de la CONC analitza les perspectives que s'obren a partir d'ara per a l'aranès amb la implicació del sindicat en el procés de normalització d'aquesta llengua.

En els altres espais de La Teranyina, CCOO del País Valencià fa una valoració de les conclusions de les V Jornades sobre normalització lingüística i ensenyament, i Antònia Codina, des de Mallorca, destaca en un article la utilitat que té per als joves balears el coneixement del català, pensant en la incorporació al món laboral.

Catalunya

L'aranès: una llengua de futur

El 15 de juny d'enguany es va signar un acord col·laboració entre el Consell General d'Aran i la Comissió Obrera Nacional de Catalunya per promoure l'ús de l'aranès en l'activitat sindical, i per extensió en el món socioeconòmic, a la Vall d'Aran. En el mateix acte de signatura es va presentar —en edició paper i en edició digital— el *Lexic de relacions laboraus*, vocabulari trilingüe aranès-català-castellà, que recull un variat repertori de termes relacionats amb el món laboral i sindical.

Fins aquí els titulars, la notícia. Però, a partir d'aquí, dues reflexions.

La primera: per què CCOO s'interessa per una llengua de 6.000 parlants d'una remota vall del Pirineu? Què hi ha al darrere d'aquest fet? Doncs, entre altres coses, el mateix compromís —fruit del fort arrelament del sindicat a la societat on exerceix les seves funcions— que ens ha compromès des de sempre en la promoció de l'ús social de la llengua catalana, i en la defensa de la seva unitat, conjuntament amb els companys de CCOO del País Valencià i les Illes Balears. O també la consideració del dret al coneixement i l'ús de la llengua catalana com una manera de fer efectiva l'equitat en l'accés als drets de ciutadania, tant dels seus parlants, diguem-ne, *strictu sensu*, com de totes aquelles persones —vinguin d'on vingui i parlin la llengua que parlin— que pels motius que sigui han decidit venir a viure entre nosaltres. Si tot això ho fem pel català, evidentment també ho fem per l'aranès.

La segona: per què una edició digital? Doncs perquè qualsevol llengua que vulgui ser un instrument útil per als seus parlants s'ha desenvolupar en tots àmbits socials, i les noves tecnologies de la comunicació, o en general la informàtica, són un àmbit fonamental per a la supervivència i per a l'evolució d'un idioma en les societats modernes, i l'aranès no n'és una excepció. És per això que actualment tots els materials elaborats pel Servei Lingüístic de la CONC s'editen en doble versió: paper i digital. El *Lexic de relacions laboraus* n'és un exemple, i ens mostra que l'aranès també és una llengua de futur.

Jornades de Castelló

Els passats dies 14 i 15 de maig hem fet a la Universitat Jaume I de Castelló les V Jornades sobre normalització lingüística i ensenyament.

Amb aquestes jornades pretenem continuar el procés de reflexió sobre la normalització de la nostra llengua i l'ensenyament, ja encetat en edicions anteriors, i obrir l'anàlisi a dimensions més qualitatives del procés.

Aquesta edició l'hem volguda dedicar a l'estudi, l'anàlisi, la reflexió i el debat de l'ús que es fa de llenguatges discriminatoris —sexista i racista fonamentalment— i com des de les institucions educatives, des de la societat en general, podem fer un ús correcte del llenguatge, és a dir, no sexista, no racista. Perquè entenem que és el mitjà de comunicació entre les dones i els homes, i per tant, s'hi ha de trobar representat tothom.

Les persones que hi van participar —professorat de primària, secundària, universitat, tècnics i tècniques de normalització lingüística i estudiants— van coincidir a valorar molt positivament l'objectiu de les jornades i el nivell de les ponents —Eulàlia Lledó i Gemma Mas— i el ponent —Miquel Àngel Essomba—, i la correcció d'un debat enriquidor encara que mancat de temps.

La llengua no és sexista, no és racista, només és el reflex d'un pensament. Un pensament que, de vegades, menysprea i n'és conscient, i així ho fa palés en l'ús que fa de la llengua; en aquest cas estaríem davant d'aquelles persones realment sexistes, realment racistes. Però, d'altres, no s'és conscient d'un mal ús del llenguatge, ja que la inèrcia d'un sistema de codis ja establert ens impedeix parar-nos a pensar que discrimina un sector de la població que no s'hi veu representat o que en queda exclòs. A hores d'ara, i pel que fa al llenguatge sexista, estaríem davant de les repercussions que té l'ús androcèntric de la llengua: un ús de la paraula *home* com a omnicomprensiu del gènere humà, i una utilització del masculí com a fals o presumpte genèric.

Paral·lelament, pel que fa a una discriminació racista —per cultura, per ètnia—, observem, si

parem atenció al llenguatge no només oral, sinó també de gestos, de mirades, de silencis... que s'omplen de significats despectius i pejoratius mots que tenen un significat neutre, posem per cas *gitano*, *moro*, etc.

De manera general, direm que, de discriminacions, n'hi ha de moltes classes: per raó de sexe, de cultura, d'ètnia, per prejudici sexual, per raó de religió, etc. Podríem dir que són un reflex d'una manera de pensar, d'uns prejudicis socials. Els nostres esforços per l'adequació cap a un llenguatge no discriminatori van units a una educació on el pensament tolerant i respectuós amb les diferències impregne tots els àmbits i on cap persona no se senta exclosa, marginada i/o menyspreada.

Teresa Marí / Jaume Sellés

Jusèp Loïs Sans

Ei coordinador dera Oficina de foment e ensenhament der aranés deth Conselh Generau d'Aran. A estat professor d'aranés en ensenhament primari e en ensenhament segondari, e ei membre der Institut d'Estudís Occitans e Coordinador deth Conselh Social der Aranés

Er aranés

Er aranés, varietat dera lengua occitana, ei per lei era lengua pròpia e oficiau des sèt mil poblants dera Val d'Aran. Er Occitan ei era lengua naturau (o pròpia) deth territòri comprenut ena tercèra part sud der estat francés damb es limits correponents ath basc e ath catalan. Ei tanben era lengua de dotze vals italianes plaçades ena cara èst des Aups. Aquesta lengua coneishec un important esplendor ena edat mieja, donques que siguec er utís emplegat pes trobadors enes sues composicions. Posteriorment e ath delà dera batalha de Muret (1213) ena quau es francesi en colaboracion damb era glèisa auciren ath rei Pèir I de Catalonha, er occitan a estat perseguit. Tot e atau, aué encara viu ena literatura, ena musica,... Eth govèrn francés non protegís er occitan (e es autes lengües minorisades) e les dèishe morir d'inanicion. Eth sòn us public e abitauu ei practicaments inexistent. Eth govèrn francés a realisat un excellent trebalh d'avergonhiment per emplec dera pròpia lengua e a portat er occitan a nivèu d'un usatge escàs en tot divulgar era concepcion de "patues" (parlar damb dignitat fôrça inferior ath d'ua lengua)

En començament deth segle XX, er aranés ère parlat abituaument per mès d'un noranta per cent dera poblacion aranesa. Enes acabaments, eth sòn emplec abitauu s'apròpe ath trenta per cent en un procès accelerat de substitucion peth castelhan.

Maugrat un pilèr de circumstàncies socials contràries, un fòrt sentiment

deth pòble pera sua personalitat e ua molt importanta ajuda institucionau a provocat qu'er aranés resistisque eth sòn procès de substitucion e sigue cada dia mès present enes usi formaus, en tot possar era existència d'ua esperança en futur.

Enes acabaments des ans setanta un collectiu de professors sensible protagonisèren era introduccion der aranés en ensenhament. Iniciaument siguec ua senzilha e modèsta presència que se materialisau en quauqua ora de caractèr voluntari. En aguesti moments, gràcies a un trebalh de compromís entre es mèstres e era administracion dera Generalitat e posteriorment deth Conselh Generau, toti es mainatges dera Val d'Aran aprenen era lectoescritura en aranés, ce que represente, sense cap dubte, eth procès mès important ena consolidacion futura dera lengua pròpia d'Aran.

Er an 1990 era Lei de Regim Especiau dera Val d'Aran declaraue er aranés lengua oficiau dera Val d'Aran, ath cant deth catalan e deth castelhan e reinstauraue eth Conselh Generau d'Aran, institucion istorica de govèrn deth territòri en tot que li daurie era pòrta tà assumir ua seguida de competències e li traspassaue era competència plena en foment e ensenhament der aranés. D'alavetz s'a creat era Oficina de Foment e Ensenhament der Aranés qu'a estat er organisme per miei deth quau eth Conselh

**Eth govèrn francés a
realisat un excellent
trabalh
d'avergonhiment per
emplec dera pròpia
lengua e a portat er
occitan a nivèu d'un
usatge escàs en tot
divulgar era
concepcion de
"patues" (parlar
damb dignitat fòrça
inferior ath d'ua
lengua)**

**Er interès deth mon
economic, er augment
deth torisme cultu-
rau, era sensibilitat
mostrada pes encas-
tres laboraus (coma
ac testimoníe er
interès de CCOO),
hèn a pensar en un
procès cambiant e
en ua inflexion dera
inèrcia de castelha-
nisacion que poderie
acabar damb era
existéncia d'aguesta
petita lengua.**

Generau a possat accions en toti es àmbits sociaus entà possibilitar qu'era lengua pròpia d'Aran mantenguesse ua vitalitat que lo pòrte ara sua superviuença.

Era Val d'Aran ei tot soent presentada a nivèus lingüistics coma eth paradigma de proteccion; ei sense cap tipe de dubte eth lòc d'Occitània a on era lengua pròpia ei mès emparada. Totun, sèt mil persones sonque pòden mantier un papèr testimoniau fàcia as tretze milions de persones que pòblen Occitània.

Eth papèr destacat en cèrti àmbits sociaus hè qu'eth modèl aranés sigue senhalat en diuèrses ocasions.

Eth referent der Ensenhament, damb un noranta per cent de professors reciclats e damb capacitacion entar ensenhament en aranés; damb ua bona colleccion de libres de tèxte, frut deth trebalh, tot soent desinteressat, des mèstres e dera voluntat dera administracion; damb un Curriculum der aranés aprovat peth Conselh Generau dera Val d'Aran,...posse ua imatge de identitat totaument personau.

Era existéncia de mieis de comunicacion, ràdio e TV en aranés, tot e èster escàs, e era publicacion setmanau deth diari AUÉ, coma suplement deth diari AVUI (accion mès importanta en premsa escrita de tota Occitània), dèishen ua pòrta dubèrta a mès possibilitats de futur.

Era recenta edicion deth prumèr vidèu en aranés de diboishi animats, qu'ei tanben era prumèra pèllicula de diboishi en occitan comercialisada ("Era princessa e eth cede" dera sèrie "Es Tres Bessoes"), er augment

de publicacions literàries, era publicacion deth prumèr CD de cançon de creacion en aranés (cantautora aranesa Lúcia),... hèn qu'er aranés (occitan dera Val d'Aran) vage prenent un lòc (encara que sigue testimoniau) en àmbits que non auie auut jamès.

Er increment der emplec formau, sustot as nivèus publics, damb un usatge testimoniau en Parlament de Catalonha, damb ua creishenta preséncia ena legislacion e ena reglamentacion, damb un important e majoritari pes ena vida politica dera Val d'Aran, damb un emplec considerable ena vida sociau,... posse ua esperança en futur.

Er interès deth mon economic, er augment deth torisme culturau, era sensibilitat mostrada pes encastres laboraus (coma ac testimoníe er interès de CCOO), hèn a pensar en un procès cambiant e en ua inflexion dera inèrcia de castelhanisacion que poderie acabar damb era existéncia d'aguesta petita lengua.

Existís ua esperança. Non èm cècs; sabem que peth sòn procès absorbent, era lengua castelhana acabarà per èster presenta ena major part des àmbits sociaus; mès, viuem damb era voluntat de qu'en bèth àmbit sigue possible mantier era nòsta peculiaritat en tot demorar que tempsi diferents as actuaus tornen a primar eth valor dera diferéncia. En temps a vier era existéncia dera region occitanocatalana ath torn des ciutats de Tolosa, Montpelhièr e Barcelona pòt representar ua superviuença dera nòsta lengua. S'encara i èm a temps...!

CCOO i l'aranès

Antonio Busquet i Robledillo

treballa a FECSA i és el responsable, des de fa un any, de la Unió Comarcal de CCOO a la Vall d'Aran

La Vall d'Aran ha passat en 50 anys de ser una comarca aïllada, amb un domini gairebé absolut de l'activitat agrícola i ramadera, a convertir-se en un dels primers pols d'atracció turística dels Pirineus. Com ha afectat aquest canvi a l'aranès?

L'aranès, com a llengua tancada en el seu territori natural, sense gaire influència exterior abans de l'obertura del túnel de Viella i amb l'única sortida oberta cap a França, evolucionava d'una manera lenta en els aspectes morfològics i sintàctics, i tenia una gran riquesa de vocabulari en els camps desenvolupats tradicionalment al llarg dels segles: agricultura, ramaderia i oficis com el de paleta o la fusteria.

L'obertura del túnel al 1948, els treballs a les mines, la construcció de les centrals, canals i salts hidràulics de Productora de Fuerzas Motrices, i sobretot el boom econòmic i turístic relacionat amb la neu dels anys 60 i 70 —amb l'arribada d'immigrants d'altres parts de l'Estat— van fer que s'incorporessin paraules i girs sintàctics nous a la llengua.

Tanmateix, potser ha estat la proliferació dels mitjans de comunicació (ràdio, TV...) la

que ha fet que, en menys temps, el català i el castellà guanyin terreny a la llengua pròpia de la vall.

D'altra banda, a partir de la política lingüística adoptada pel Consell General, amb l'ensenyament de l'aranès a les escoles i amb l'aprovació del Currículum de l'aranès, els joves han pres consciència que s'han de sentir orgullosos de parlar aranès, d'escriure-hi, i en definitiva de pertànyer a aquest poble amb personalitat pròpia que té molt per oferir a tots els que el visiten i volen conèixer-lo.

Creus que pot sobreviure la modalitat lingüística aranesa al marge de les altres varietats de l'occità?

.....

CCOO de la Vall d'Aran pensa que cal atendre cada persona en la seva llengua materna: per poder fer-ho, cal tenir un bon coneixement de cadascuna de les llengües.

L'aranès és la varietat de l'occità que ha arribat fins als nostres dies més pura i amb més vitalitat. La resta de llengües d'oc (provençal, l'alvernès, el llemosí o el mateix gascó) han arribat més afeblides a causa de la influència del francès i sobretot de la política d'ensenyament centralista i monolingüe francesa.

A partir del febrer de 1998, en què el Consell General aprova el Currículum d'aranès, el gascó —i per extensió totes les llengües d'oc— tenen un punt de referència ferm i clar de quin és el camí que s'ha de seguir.

Evidentment, els intel·lectuals, les institucions, les publicacions generades a Occitània són vitals per alimentar la filosofia i intel·lectualitat aranesa, però també l'aranès i la política lingüística del Consell General són un punt de referència obligat per a totes les llengües d'oc. La relació per sobreviure és i ha de ser recíproca.

Quina és la posició de CCOO en relació amb l'ensenyament de l'aranès a l'escola?

Estem totalment d'acord que s'ensenyi l'aranès ja

que garanteix un coneixement més aprofundit de la nostra llengua. A més, el coneixement de l'aranès permet que els emigrants d'altres zones de l'Estat coneguin les tradicions, cultura i hàbits de la gent de la Vall. Els nadius de la vall comencen a aprendre'l des de la llar d'infants i a poc a poc, per mitjà dels jocs, les cançons..., el van assimilant. Després, quan són més grans, estudien diverses assignatures en aranès, català i castellà, perquè quan surtin de l'escola bàsica tinguin un coneixement complet de les tres llengües. A més, s'hi intercala una llengua estrangera, com el francès o l'anglès, per preparar-los alt més alt nivell.

Quina és la llengua que fa servir normalment CCOO a la Vall d'Aran en les comunicacions externes, el actes públics, les publicacions o l'atenció als afiliats?

En les comunicacions externes a la Vall normalment usem el castellà o català en funció del lloc de l'Estat on ens adreçem. Els actes públics sempre els fem en aranès,

si no és que els assistents demanen que es faci en una altra llengua, que normalment sol ser el castellà, ja que la majoria de treballadors de la Vall són de fora de Catalunya. A més, pretenem que els nostres comunicats no generin cap tipus de problema, i sempre procedim amb les tres llengües.

A CCOO de la Vall d'Aran pensem que cal atendre cada persona en la seva llengua materna: per poder fer-ho cal tenir un bon coneixement de cadascuna de les llengües.

De quins mitjans disposa el Sindicat per fer avançar el coneixement i l'ús de l'aranès en el món laboral?

La nostra idea és anar introduint l'aranès en tots els nostres comunicats, publicacions, tríptics... En aquesta línia, el conveni signat el passat 15 de juny entre la CONC i el Consell General, i especialment l'aparició del *Llexic de relacions laboraus*, obre un nou camí.

Estafa

Tenc una cosina, una eivissenca, que va tenir la pensada d'anar a estudiar la carrera a Barcelona. No és cap idea esbojarrada: Barcelona és la primera gran capital que tenim a la vora. Allà, però, es va trobar una dificultat que no havia previst: no sabia escriure correctament la seva pròpia llengua! Els seus companys de classe, a vegades forasters i tot, hi tenien una seguretat que a ella li va costar molt d'aconseguir. A partir dels divuit anys, doncs, i quan hauria hagut de concentrar tots els seus esforços a estudiar la carrera, va haver de començar, com qui diu, a fer pel seu compte la feina que hauria d'haver-li proporcionat l'escola durant els quinze anys anteriors. Ella se n'avergonyia, però havia de dir: "És que, a la meva escola, de català, en fèiem, però d'una manera una mica "així..."

Alerta, doncs, escoles: no fem cap favor als nostres alumnes educant-los només per servir els turistes, o acceptant que són forasters i deixant-los que ho siguin per sempre més. Ells raonablement poden voler progressar, fer una carrera o treballar, a l'illa o fora de l'illa. No els podem limitar a la cultura en castellà; és molt fàcil que el futur els demani ser del tot competents també en català, i és absurd que ells, eivissencs, no ho siguin. No limitem les possibilitats dels nostres nois i noies. L'escola els ha d'obrir les portes del seu món, i en aquest món el català no és una llengua d'estar per casa sinó que és una llengua de cultura i de treball.

Tot el que no sigui això és estafar-los.

Antònia Codina

WWW

La *Teranyina* també es pot consultar en format digital. La trobareu a la següent adreça:

www.conc.es/la.htm

I el *Dossier de papers sindicals* el trobareu a:

www.conc.es/papers.htm

internet

Un manualet que orienta en l'embolicada i discutida qüestió de si és sexista o no fer servir els masculins com a genèrics i que ofereix i classifica diversos recursos per assegurar la visibilitat de les dones en el llenguatge que utilitzem.

La llengua també és femenina

ADRECES DELS SERVEIS LINGÜÍSTICS DE CCOO

CS de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya

Via Laietana, 16, 7è
08003 – Barcelona
Tel. 93 481 29 11

UC del Bages

Pg. Pere III, 62
08240 – Manresa
Tel. 93 873 00 00

UC del Vallès Occidental

Rambla, 75
08202 – Sabadell
Tel. 93 715 56 00

UC del Baix Llobregat

Ctra. d'Esplugues, 68
08940 – Cornellà
Tel. 93 377 92 92

UI de Girona

Miquel Blay, 1, 5è
17001 – Girona
Tel. 972 21 73 03

UI de Tarragona

August, 48, baixos
43003 – Tarragona
Tel. 977 22 83 96

UI de Lleida

C. Acadèmia, 1
25002 - Lleida
Tel. 973 27 91 90

CS de CCOO del País Valencià

Plaça Nàpols i Sicília, 5
46003 – València
Tel. 96 388 21 00

Unió Comarcal de l'Alacantí

Av. Salamanca, 33
03005 – Alacant
Tel. 96 598 21 23

CS de CCOO de les Illes Balears

Francesc de Borja Moll, 3
07003 – Palma de Mallorca
Tel. 971 72 60 60

Lexic de relacions laborals

Aranès - catalan - castelhan

grèva de braci crozadi

traball a compte d'auti

Conselh Generau d'Aran

la teranyina

Publicació del serveis lingüístics de CCOO de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià

Via Laietana, 16, 7a, 08003-Barcelona - Tel.: 93 481 29 11

Fax: 93 481 27 76 - E-mail: formacio@conc.es

Coordinació: Marc Aguilar

Redacció: Marc Aguilar, Carles Bertran,

Caterina Hernández, Tere Marí

Disseny i maquetació: pipodols

Imprimeix: ingrafic SL

amb el suport de:

GENERALITAT DE CATALUNYA
Departament de Cultura
Direcció General de Política Lingüística